

Järelevalve aastaraamat

Audiitortegevuse järelevalve nõukogu

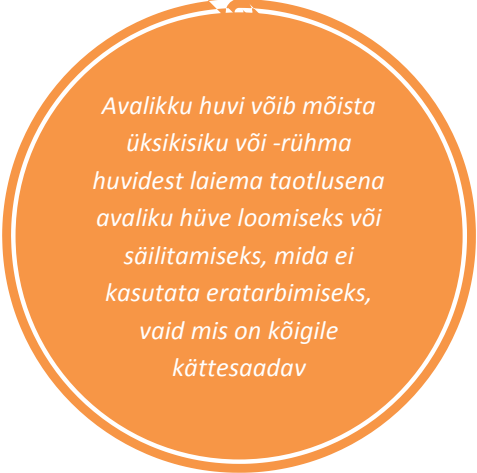
2011

Avaliku järelevalve korraldus Eestis

Audiitortegevuse järelevalve nõukogu mandaat

Audiitortegevuse järelevalve nõukogu (edaspidi *järelevalvenõukogu*) on uue audiitortegevuse seaduse (edaspidi *AudS*) alusel loodud Audiitorkogu sõltumatu järelevalveorgan, kelle ülesanne on korraldada järelevalvet avalikes huvides ning võtta meetmeid audiitortegevuse arengu eelduste loomiseks, vandeaudiitori kutsetegevuse kvaliteedi saavutamiseks ja selle kaitsmiseks.

Järelevalvenõukogu on seitsme- kuni üheksaliikmeline haldusorgan, kes täidab kooskõlas avalike huvidega talle seadusega pandud ülesandeid. Järelevalvenõukogu liikmeks on: Martin Hirvoja, Andres Järving, Kilvar Kessler, Ines Metsalu, Kurmet Ojamaa (järelevalvenõukogu esimees), Andres Root ja Rein Ruusalu.

Avalikku huvi võib mõista üksikisiku või -rühma huvidest laiemataotlusena avaliku hüve loomiseks või säilitamiseks, mida ei kasutata eratarbimiseks, vaid mis on kõigile kättesaadav

Avalik-õiguslik Audiitorkogu ja selle organid

Tsiviilseadustiku üldosa seadus § 25 lõige 2 sätestab, et avalik-õiguslik juriidiline isik on riik, kohaliku omavalitsuse üksus ja muu juriidiline isik, mis on loodud avalikes huvides ja selle juriidilise isiku kohta käiva seaduse alusel. Audiitortegevuse seaduse § 101 lõike 2 kohaselt on Audiitorkogu avalik-õiguslik juriidiline isik.

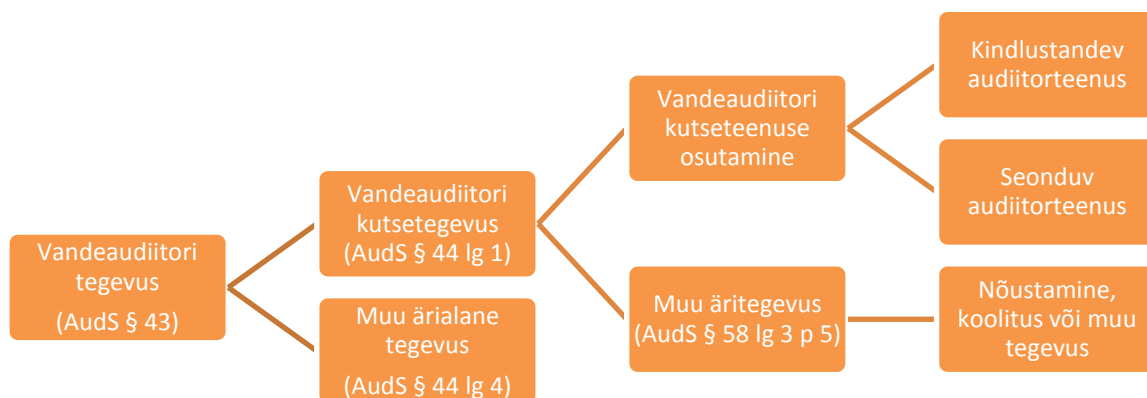
Avalik huvi on määratlemata õigusmõiste. Samas tuleb mõnda, et arutlemine selle üle, millal on avalik huvi argumendina üldse vajalik ja kasutatav ning mis kindlasti ei ole avalik huvi, on äärmiselt asjakohane Audiitorkogu ning laiemalt ka vandeaudiitori kutsetegevuse kontekstis. Kutsume käesolevaga Audiitorkogu organeid ja liikmeid ülesse jätkama selleteemalist Audiitorkogusisest arutelu.

Avalikku huvi võib mõista üksikisiku või -rühma huvidest laiemataotlusena avaliku hüve loomiseks või säilitamiseks, mida ei kasutata eratarbimiseks, vaid mis on kõigile kättesaadav.

Hüvena mõistetakse heaolu, kasu. Avalik hüve on seega üldine heaolu või kasu. Avalik hüve on hüve, mille tarbimine on konkurentsitu ja välistamatu ning mida üldjuhul iseloomustavad järgmised omadused:

- avaliku hüve pakkumine olemasolevas koguses täiendavale tarbijale ei too kaasa lisakulusid ei avaliku hüve pakkujale ega ka avaliku hüve teistele tarbijatele;
 - avaliku hüve tarbimine ühe isiku poolt ei vähenda teistele isikutele tarbimiseks jäävat avaliku hüve kogust;
 - tarbimiseks olev avaliku hüve kogus on kõigi isikute jaoks sama;
 - täiendavate tarbijate lisandumine ei pruugi tekitada vajadust täiendava hüveühiku tootmiseks;
 - avaliku hüve tarbimisest ei saa kedagi välja lülitada või on see liiga kulukas;
 - avaliku hüve olemasolul on seda võimalik kasutada ka neil, kes seda pole rahastanud.
- Varasemast on teada avaliku hüve laialtkasutatud näidetena haridus, seadusandlus või rahasüsteem.

Järelevalvenõukogu poolt 2010. aasta 15. septembril kinnitatud ja 2010. aasta 14. detsembril jõustunud kutseliste arvestusekspertide eetikakoodeks (Eesti) (edaspidi eetikakoodeks) rõhutab, et arvestusekspertide kutseala eristavaks jooneks on kutseala poolt kohustuse aktsepteerimine tegutseda avalikkuse huvides. Auditidirektiiv täiendab: „Vandeaudiitorid peaksid järgima kõige kõrgemaid eetikastandardeid. Seega peaksid nende suhtes kehtima kutse-eetika standardid, mis hõlmavad vähemalt nende avaliku huvi funktsiooni, nende usaldusväärsuse ja objektiivsuse ning nende kutsealase pädevuse ja nõuetekohase hoolsuse. Vandeaudiitori avaliku huvi funktsioon tähendab, et laiem avalikkus ja institutsioonid usaldavad vandeaudiitori töö kvaliteeti. Audit hea kvaliteet aitab finantsaruandluse usaldusväärsuse ja tõhususe edendamiseks kaasa turgude korrapärasele toimimisele.“. Kindlustandvate teenuste rahvusvahelise raamistiku (Eesti) kohaselt on kindlustandev teenus kolme osapoole: 1) vandeaudiitori, 2) vastutava osapoole (nt juhatuse) ja 3) ettenähtud kasutaja (nt avalikkus) vaheline suhe. Seetõttu ei vastuta vandeaudiitor vaid kliendi või tööandja rahulolu eest.

Joonis 1. Vandeaudiitori tegevuse struktuur AudSi kohaselt

Eetikakoodeks kehtestab vandeaudiitori tegevuse jaotuse AudSga võrreldes samasugusel alusel, jagades kutselise arvestuseksperdi tegevuse kaheks: 1) avalikuks kutsealaseks ja 2) äritegevuseks. Liigendatus AudSis ja eetikakoodeksis kattuvad, kuivõrd eetikakoodeks defineerib kutselist arvestuseksperdi avalikus kutsealases tegevuses kui arvestuseksperdi kutsealaseid teenuseid osutavas ettevõttes, sõltumata funktsionaalsest liigitusest (näiteks audit, maksud või konsulteerimine). AudS sätestab, et vandeaudiitori muu ärialane tegevus on tema tegevus väljaspool audiitorettevõtjat või Riigikontrolli. Resümeerides eelpool toodut, tuleb asuda seisukohale, et vandeaudiitori kutsetegevusena osutatud teenused on avalik hüve.

Kõneldes avalikust huvist vandeaudiitori kutsetegevuse kontekstis, tuleb kindlasti analüüsida arvestusala regulatsioonide ühetaolise täitmise avaliku huvi määra. Kehtestatud regulatsioonid mõjutavad tsiviilkäibes oluliste tahteavalduste tegemist ja on seega arvestusvaldkonnaga seotud kollektiivsete õigushüvede (nt: finantsinformatsiooni kättesaadavus ja usaldusväärsus, finantsstabiilsus, kapitali pakkumise ja nõudluse vahekord) kaitsmise eeltingimuseks. Rõhutame vandeaudiitori ja teiste vabade elukutsete, sh vandeadvokaat erinevust avaliku huvi aspektis. Peame igati põhjendatuks Juridicas VI/2005 lk 391 avaldatud Heleri Tammiste poolt osundatavat seisukohta – „Et AudS § 37 kohustab audiitorit olema oma kutsetegevuses sõltumatu ja erapooletu, on audiitori arvamusele tuginevate isikute usaldus audiitori vastu õigustatud. Advokaadid tegutsevad aga reeglina üksnes oma kliendi huvides ning kolmandate isikute subjektiivne usaldus kellegi teisega lepingulises suhtes oleva advokaadi vastu ei ole üldjuhul põhjendatud.”.

Audiitortevõtmise seaduse § 101 lõike 1 kohaselt on Audiitorkogu omavalitsuslikul põhimõttel tegutsev kutseühendus arvestusala audiitortevõtmise korraldamiseks era- ja avalikes huvides ning oma liikmete kutsealaste õiguste kaitsmiseks. Juriidilise isiku organi tegevus loetakse juriidilise isiku tegevuseks. Kutseühendus tegutseb oma organite kaudu. Järelikult tuleb kutseühenduse organite tegevuses lähtuda Audiitorkogu avalik-õiguslikust rollist ja eesmärkidest.

Avalik õiguslik staatus on oma olemuselt delegeeritud riigihaldus. Tsiteerides Kalle Meruskit (Juridica IV/1996 lk 174-178): „Avalik-õigusliku juriidilise isiku mõiste on kõige otsesemalt seotud detsentraliseerimisega, mis omakorda sisaldab demokraatia

elemente. Ehk teiste sõnadega öeldes, riik loob iseseisvad õigusobjektid, kellele ta annab üle teatud avalik-õiguslike ülesannete täitmise ja tunnustab nad enda kõrval õiguslikult võrdväärseks. Riigi haldusorganid on loodud ja funktsioneerivad samuti avalikes huvides. Seega nii riigi haldusorganite kui ka avalik-õiguslike juriidiliste isikute loomise ja funktsioneerimise eesmärk on avalik huvi. Mingeid kvalitatiivseid erinevusi siin ei ole ega saagi olla.“.

Üldise reguleerimispõhimõtte kohaselt ja tulenevalt Audiitorkogu avalik-õiguslikust staatusest peaks kutseühenduse organite tegevuses avalikkuse huvi domineerima era- ja ärihuvide üle. Piisava (enese)regulatsiooni korral on kaitstud nii avalik kui erahuvi. Eelöeldust tulenevalt ei oleks näiteks vastuvõetav Audiitorkogu organi tegevus, mis audiitortevuse korraldamisel eiraks või kahjustaks avalikku huvi ning mille korral prevaleeriks vaid era- või ärihuvi. Audiitorkogu organite otsuseid kujundades tuleb vajadusel muu hulgas läbida test, et selgitada, kas organi tegevuse tulemusena üldine heaolu või kasu ikka kasvab või hoopis kahaneb. Audiitorkonna era- ja ärihuid peavad sealjuures jääma tahaplaanile.

Laiendame seda käsitlust Audiitorkogu liikme õiguse kontekstis saada Audiitorkogult kaitset vandeaudiitori kutsetevusega seonduvalt. Audiitorkogu saab ja peab pakkuma oma liikmele kaitset kolme kutsetevusega seonduva aspekti kindlustamises: 1) avalikke huve järgiva regulatsiooni väljatöötamine, 2) kehtestatud reeglite asjakohane ja ühetaoline rakendamine ning 3) aus konkurentsiolukord. Taunimisväärsed on igasugused püüded kaitsta Audiitorkogu egiidi all era- või ärihuve, eirates või kahjustades samas avalikke huve.

Juhatus

AudSi kehtiva redaktsiooni kohaselt on Audiitorkogu juhatusel eelöeldu korraldamisel juhtorganina keskne roll. Juhatus on Audiitorkogu organina oma otsustes suveräänne, erandina peab juhatus vastavalt AudS § 114 lõikele 4 kinni pidama järelevalvenõukogu järelevalvealastest seaduslikest korraldustest. Samas ei saa ta muus osas oma õigusi, kohustusi ja vastutust delegeerida. See aga tähendab, et juhatus on ka tööorgan, kellel voli detailsete ülesannete tegemiseks kaasata Audiitorkogu komisjone ja töörühmi või rakendada töotajaid. Juhatus eeldab motiveeritust ja kõigi asjaolude arvessevõtmist kogumis, lähtudes Audiitorkogu avalik-õiguslikust rollist ja eesmärkidest.

Revisjonikomisjon

Üldkoosoleku valitud kolmeliikmeline Audiitorkogu revisjonikomisjon on kutseühendusesisene omavalitsuslik sisekontrollimehhanism. Revisjonikomisjon kontrollib Audiitorkogu majandusaasta aruannet ja koostab selle kohta revisjonikomisjoni aruande. Revisjonikomisjoni aruandes tuleb muu hulgas anda ülevaade kontrolliprotseduuridest, esitada eraldi väljatoomist nõudvad asjaolud ja kontrolli kokkuvõte ning näidata, kas revisjonikomisjon teeb üldkoosolekule ettepaneku majandusaasta aruanne kinnitada või tagasi lükata. Vandeaudiitori tegevus revisjonikomisjoni liikmena ei ole vandeaudiitori kutsetegevus, vaid liigitub muu ärialase tegevuse alla, kuivõrd vandeaudiitor tegutseb antud rollis kutseühenduse ühe organi liikmena ja väljaspool audiitorettevõtjat või Riigikontrolli. Vastavalt rakendatakse sellele tegevusele eetikakoodeksi osa A ja C. Revisjonikomisjoni aruanne ei ole kvaliteedikontrolli objektiks.

Auditorkogu üldkoosolek on kõrvuti järelevalvenõukogu ja Rahandusministeeriumiga pädev sõnastama revisjonikomisjoni prioriteete ning kinnitama suuniseid tema tegevuseks aruandeperioodi kestel. Sellisena on revisjonikomisjon üldkoosoleku seisukohtade esindaja ja kaitsja aruandeperioodi kestel, andes komisjoni valinud ning prioriteetid või suunised kinnitanud organile nende täitmisest majandusaasta aruande kontrolli tulemusena ülevaate.

Järelevalvenõukogu ja juhatuse järelevalvelise tegevuse sisulised aspektid ei ole revisjonikomisjoni kontrolli objektiks.

Järelevalvenõukogu soovib käesolevaga algetada arutelu, kas ja millisel moel oleks otstarbekas revisjonikomisjoni rolli ja kontrolli sisulisi aspekte AudSis ja kutseühenduse põhikirjas täpsustada.

President

17. juunil 2010 toimunud üldkoosolekul valiti Audiitorkogu esimeseks presidendiks vandeaudiitor Toomas Vapper. Toomas Vapper esitas 14. veebruaril 2011 tagasiastumisavalduse Audiitorkogu presidendi ametikohalt. Alates 15. veebruarist 2011 täitis presidendi ülesandeid asepresident Mati Nõmmiste. 4. novembril 2011 toimunud üldkoosolekul valiti Audiitorkogu teiseks presidendiks vandeaudiitor Kaido Vetevoog.

Auditorkogu esimese presidendi tagasiastumine jättis avalikkuse ette vastuseta küsimuse, kas kutseühendus suudab ennast kokku võtta ning enda ühishuvisid

mõistlikult esindada või jääb esiplaanile võitlus ja vastastikuse äratagemise moment. Läbi suve väldanud sisekaemuse järel teame, et kutseühendus suudab eristada õiget vales, ühishuvid üksikhuvidest, sisu demagoogiast ning õiged otsused manipulatsioonidest. Üldkoosolek, kuulanud ära sisulised argumendid ja kaks suurepärast ettekannet, tegi demokraatliku valiku, pööramaks kutse omavalitsusliku juhtimise kvaliteedis uus lehekülg ning jätkata alusmüüri ladumist, mis kindlustaks kutseühenduse hea käekäigu. Järelevalvenõukogu tunnustab Audiitorkogu liikmete aktiivsust kutseühenduse hea käekäigu eest kaasarääkimisel.

Soovime Audiitorkogu teisele presidendile palju jõudu väljapakutud ideede ellurakendamisel ning juhatuse töö korraldamisel, kutseühenduse eestvedamisel ja esindamisel. Eriti oluliseks hindame tegevusi, mis süvendavad kutseühendusesisest kommunikatsiooni ning mõtestavad läbi kutsetegevuse ja avaliku huvi seoste kutse rolli ühiskonnas.

Järelevalvenõukogu tegevus ja selle tulemused

2011. aasta järelevalve aastaraamat hõlmab Audiitorkogu majandusaastat, mis algas 2010. aasta 1. juuli ja vältas 2011. aasta 30. juunini. Järelevalvenõukogu suurimat tähelepanu on pälvinud Audiitorkogu institutsioonide tegevuspõhimõtete ja –rutiinide kujundamine, samuti Audiitorkogu sisese regulatsiooni väljatöötamine ja kinnitamine.

Kutseeksami korraldamine ja liikmelisus Audiitorkogus

8. märtsil 2010 jõustunud AudS redaktsioon nägi ette rakendussätte, mille kohaselt vandeaudiitori kutse saanud isik, kes on audiitorite nimekirja kantud enne 8.03.2010, annab AudS § 31 lõikes 1 sätestatud vande. 8.03.2010 sai vandeaudiitori kutse 363 audiitorit, kellest 352 andsid üleminekusättes ette nähtud vande. Järelevalvenõukogu võttis neist viimase vastu 3.09.2010. Tuginedes AudS § 32 lõike 1 punktile 1 ja § 124 lõike 1 punktile 19 otsustas järelevalvenõukogu 16. juunil 2010. aastal võtta ära vandeaudiitori kutse 11-lt vandeaudiitori kutse saanud isikult, kes olid vandeaudiitori vande jätnud mõistliku aja jooksul andmata. Vande andmisest loobumisega vähenes Audiitorkogu vandeaudiitoritest liikmeskond ca 3% võrra.

Järelevalvenõukogu otsustas 18. mail 2011 nimetada arvestusala eksperdi kutseeksami eksamikomisjoni 10 liiget ja 4. oktoobril 2011 ühe liikme. Eksamikomisjoni liikmed on: **Marten Amjärv**, **Laile Kaasik**, **Sander Kallasmaa**, **Enn Leppik**, **Eeli Lääne** (Riigikontrolli esindaja), **Maire Otsus-Carpenter** (Finantsinspektsiooni esindaja), **Monika Peetson**, **Ivo Raudjärv** (Eesti Maksumaksjate Liidu esindaja), **Marika Taal** (Rahandusministeeriumi esindaja), **Triin Tats** (Eesti Siseaudiitorite Ühingu esindaja) ja **Erki Uustalu** (Eesti Maksumaksjate Liidu esindaja). Eksamikomisjoni esimeheks nimetati Marika Taal.

Vastavalt audiitortegevuse seaduse §-le 15 moodustatakse eksamikomisjon vähemalt viieliikmelisena. Eksamikomisjoni liikmed ja esimehe nimetab ning kutsub tagasi AJN. Eksamikomisjoni liikme volituste tähtaeg on kolm aastat eksamikomisjoni liikmeks nimetamisest arvates. Eksamikomisjoni töökord sätestatakse kutseeksami korras. Eksamikomisjoni esimees korraldab eksamikomisjoni tegevust ja selle asjaajamist.

Järelevalvenõukogu kinnitas 27. juulil 2011. aastal AudS § 115 lõige 3 punkti 10 kohaselt Audiitorkogu juhatuse poolt järelevalvenõukogule esitatud kutseeksami küsimused ja näidisvastused¹. Järelevalvenõukogu otsusega kinnitatud kutseeksami küsimused ja näidisvastused avaldati alates 2011. aasta 27. juulist audiitortegevuse portaalis üldkasutatavas arvutivõrgus. Vandeaudiitori eriosa vandeaudiitori kutsetegevuse standardite alamosa kutseeksami ja VKS-testi küsimused ja näidisvastused koosnevad 538 küsimust ning 269 vastust, mis on avalikkusele kättesaadavad ja 269 vastust, mis ei ole avalikkusele kättesaadavad. Küsimused ja vastused hõlmavad järgmised 44 allikat: Eetikakoodeks (EE), ISQC (EE) 1, ISA (EE) 200, ISA (EE) 210, ISA (EE) 220, ISA (EE) 230, ISA (EE) 240, ISA (EE) 250, ISA (EE) 260, ISA (EE) 265, ISA (EE) 300, ISA (EE) 315, ISA (EE) 320, ISA (EE) 330, ISA (EE) 402, ISA (EE) 450, ISA (EE) 500, ISA (EE) 501, ISA (EE) 505, ISA (EE) 510, ISA (EE) 520, ISA (EE) 530, ISA (EE) 540, ISA (EE) 550, ISA (EE) 560, ISA (EE) 570, ISA (EE) 580, ISA (EE) 600, ISA (EE) 610, ISA (EE) 620, ISA (EE) 700, ISA (EE) 705, ISA (EE) 706, ISA (EE) 710, ISA (EE) 720, ISA (EE) 800, ISA (EE) 805, ISA (EE) 810, ISRE (EE) 2400, ISRE (EE) 2410, ISAE (EE) 3000, ISAE (EE) 3400, ISRS (EE) 4400, ISRS (EE) 4410.

¹ https://www.auditortegevus.ee/lr1/c/document_library/get_file?uuid=d0274519-5cde-4566-9d67-31e4b2d84860&groupId=10240

Järelevalvenõukogu, tuginedes audiitortegevuse seaduse § 14 lõikele 2, kutseeksami korra § 1 lõikele 1 ja § 18 lõikele 3, kinnitas 2. augustil 2011. aastal oma otsusega² VKS-testi mooduli toimumise aja ja koha, elementide loendi, küsimuste arvu, küsimuste maksimaalse punktisumma, elementide summaarse ajalise kestuse ning sooritamisel kasutada lubatud abivahendite ja -materjalide loetelu ja kasutamise tingimused.

Alates 09. augustist 2011 on audiitortegevuse portaali kutseeksami moodulis võimalik registreeruda vandeaudiitori eriosa VKS-testile. Registreerumiseks on vajalik vormistada vastav avaldus ning valida VKS-testi mooduli sooritamiseks aeg ja koht.

Järelevalvenõukogu on käesoleva aastaraamatu heakskiitmiseni kinnitanud 23.08.2011-15.11.2011 (*excl*) sooritatud VKS-testi tulemused. Otsustati kinnitada 59 vandeaudiitori VKS-testi sooritus. Eksamikomisjoni poolt alates VKS-testide sooritamise algusest eksamiprotokolli kantud VKS-testi tulemused jäävad vahemikku 57 kuni 100 palli 100-st. Eksamikomisjon on hinnanud 2 vandeaudiitori VKS-testi tulemuse hindega "mitterahuldav", st tulemus alla 60 palli. Seisuga 15.11.2011 on VKS-testi sooritamisel osalenud 17,8% vandeaudiitoritest.

Regulatiivne tegevus

Prioriteediks oli osalemine AudS-i rakendusaktide väljatöötamises, sh Audiitorkogu sisese regulatsiooni väljatöötamises ja kinnitamises. Järelevalvenõukogu on osalenud järgmiste kordade väljatöötamises ja need kinnitanud:

Audiitorkogu sisene regulatsioon	Kinnitatud	Jõustumine
Audiitorkogu liikme tegevusaruande ja läbipaistvusaruande koostamise, esitamise ja avaldamise kord (2010)	30.06.2010	1.07.2010
Vandeaudiitori kutsetegevuse standardid (44 tk)	15.09.2010	14.12.2010
VKS eessõna (EE) ja kindlustandvate teenuste rahvusvaheline raamistik (EE)	10.12.2010	14.12.2010
Kvaliteedikontrolli kord	14.06.2011	15.06.2011
Tegevusaruande ja läbipaistvusaruande koostamise, esitamise ja avaldamise kord (2011)	14.07.2011	15.07.2011

Tabel 1. Audiitorkogu sisese regulatsiooni kinnitamine ja jõustumine

Järelevalvenõukogu õigusaktid, mis on Audiitorkogu liikmetele üldkehtivad, avaldatakse üldkasutatavas arvutivõrgus oleval Audiitorkogu kodulehel.

² https://www.auditortegevus.ee/lr1/c/document_library/get_file?uuid=fb041bfb-61a8-4466-993c-67ea7dc7795d&groupId=10240

Järelevalvenõukogu on osalenud järgmiste määruste eelnõude väljatöötamises:

Üldine regulatsioon, kehtestatud rahandusministri määrusega	Jõustunud
Audiitortevuse järelevalve nõukogu töökord	26.03.2010
Auditi ja ülevaatuse audiitorteenuse vandeaudiitori aruande vormide kehtestamine	12.04.2010; 1.01.2011
Audiitortevuse registri asutamine ja registri pidamise põhimäärus	1.10.2010
Riigi äriühingu ja sellise äriühingu, kus riigil on vähemalt otsustusõigus, ning riigi asutatud sihtasutuse auditikomitee moodustamise ja tasustamise ning töökorra põhimõtted	1.12.2010
Vandeaudiitori või tunnustatud siseaudiitori juhendamisel praktiseerimise ning kutsealal tegutsemise tõendamise kord	11.07.2011
Kutseeksami programm	11.07.2011
Kutseeksami siseaudiitori eriosa alamosaga sarnase eksami tulemuse ja välisriigis omandatud siseaudiitori kutsetevuse kvalifikatsiooni hindamise kriteeriumid	12.07.2011
Kutseeksami kord	24.07.2011

Tabel 2. AudSi alusel kehtestatud määruste jõustumine

Järelevalveline tegevus

Korraldades järelevalvet avalikes huvides, peab järelevalvenõukogu väga oluliseks kõigi normiadressaatide ühetaolist allutatust kvaliteedikontrollile. Sealjuures tuleb rõhutada, et kvaliteedikontrolli menetlus ei ole karistus. See on menetlus, mille objektiks on kvaliteedikontrollile allutatu senine tegevust audiitorteenuse osutamisel, kus luuakse ja hoitakse käigus vähemalt kahepoolne koostöövorm kutsetevusalaseks konsultatsiooniks ning kus antakse kvaliteedikontrollile allutatu tegevusest objektiivne ülevaade Audiitorkogu juhatusel. 15.06.2011 jõustunud kvaliteedikontrolli korra kohaselt on uue korra jõustumise järgseks esimeseks kvaliteedikontrolli kontrolliperioodiks ajavahemik 2009. aasta 1. juulist 2011. aasta 30. juunini ja kvaliteedikontrolli läbiviimise perioodiks ajavahemik 2011. aasta 1. juulist 2012. aasta 30. juunini.

Järelevalvenõukogu otsustas 11.07.2011 AudS § 136 lõike 3 ja Audiitorkogu kvaliteedikontrolli korra § 7 lõike 2 alusel kinnitada Audiitorkogu juhatuse poolt järelevalvenõukogule esitatud korralise kvaliteedikontrolli valimisse kuuluva 55 audiitorettevõtjaga nimekirja kontrolliperioodi 01.07.2009 – 30.06.2011 kohta. Vastavalt kvaliteedikontrolli korra § 23 lõikele 2 teeb Audiitorkogu juhatus sõltuvalt kvaliteedikontrolli tulemustest kvaliteedikontrollile allutatud isiku osutatud audiitorteenuse vastavuse kohta õigusaktidele ning nende alusel kinnitatud standarditele või antud juhenditele ja soovitustele ühe alljärgneva otsuse:

- 1) audiitorteenuse kvaliteet vastab nõuetele, võimalik täiustamine;
- 2) audiitorteenuse kvaliteet on vastuvõetav, esinesid puudused ja täiustamine nõutav;
- 3) audiitorteenuse kvaliteedis esinesid märkimisväärsed puudused, oluline täiustamine nõutav.

Järelevalvenõukogu otsustas 15. detsembril 2010 ja 4. oktoobril 2011 nimetada sõltumatuks vaatejaks **Marten Amjärv** (Audiitorkogu järelevalvespetsialist), **Raivo Linnas** ja **Mare Kingo**.

Sõltumatu vaateja osalemine on vajalik kvaliteedikontrolli süsteemi sõltumatuse tagamiseks ja järelevalve teostamiseks kvaliteedikontrolli menetluse üle. Sõltumatu vaateja ülesandeks on kontrollida juhatuse ja kvaliteedikontrolli töörühma tegevust, sh valimite koostamist, töörühma moodustamist ja sõltumatust, töö ulatuse ja mahu piisavust ja kehtestatud regulatsioonidest kinnipidamist, ning anda juhatuse, kvaliteedikontrolli töörühma ja enda tegevusest ülevaade järelevalvenõukogule. Sõltumatu vaateja peab muu hulgas pöörama tähelepanu küsimusele (ja neist järelevalvenõukogule raporteerima) kas:

- a) kvaliteedikontrolli käigus esines menetluses piiranguid;
- b) kvaliteedikontrolli käigus koguti menetluse olulisematest leidudest tõendusmaterjal.

Järelevalvenõukogu valmistas koostöös Rahandusministeeriumiga ette rahvusvahelise konverentsi „*Implementing a Public Oversight System in line with the Statutory Audit Directive*“. Konverentsil osalesid Maailmapanga spetsialistide kõrval ka Läti ja Saksamaa järelevalveorganite delegatsioonid. Konverents toimus 8. ja 9. juulil 2010. aastal Pärnus.

Eelarve ja tegevusstatistika

Järelevalvenõukogu teeb otsuseid koosolekul või koosolekut kokku kutsumata. Järelevalvenõukogu korraline koosolek toimub iga kuu kolmandal kolmapäeval Audiitorkogus. Aruandeperioodil peeti 12 koosolekut ja 17 korral tehti otsus kaughääletusel, koosolekut kokku kutsumata.

Järelevalvenõukogu eelarve tulud täitusid 86,7% ulatuses. Alatäitumise põhjustas asjaolu, et aruandeperioodil ei toimunud kutseeksamit, mille tuludeks olime eelarvesse planeerinud 16.500 eurot. Kulud moodustasid eelarvesse planeeritud tegevuskava mitterealiseerumine. Nii ei toimunud aruandeperioodil kutseeksamit ega

kutseühendusesisest kvaliteedikontrolli, samuti ei leidnud rakendamist standardiloomeks ettenähtud vahendid. Järelevalvenõukogu eelarvest kaeti Audiitorkogu üldkulusid 25.030 euro ulatuses, mis moodustab kutseomavalitsuse tegelikest kogukuludest 12,2%.

Aruandeperioodi lõpu seisuga tegutses Eestis 200 tegevusloaga audiitorettevõtjat. Audiitorettevõtjate ja vandeaudiitorite kohta on võimalik täiendavat infot saada audiitortegevuse registrist³. Audiitortegevuse register on riiklik register, mis sisaldab informatsiooni AudSi reguleerimisalasse kuuluvate isikute ja nende tegevuse kohta. Järelevalvenõukogu peab väga oluliseks, et vandeaudiitorid ja audiitorettevõtjad seisaksid head selle eest, et audiitortegevuse registris nende kohta olevad andmed oleksid õiged ja vajadusel neid uuendataks.

Eestis tegevusloa alusel osutatud audiitorteenuste kogumaht oli 2010/2011 aastal ca 20,3 miljonit eurot. Turul on selgelt välja kujunenud 3 audiitorettevõtjate segmenti:

- suure tegevusmahuga praktiseerija (STP) – 5 audiitorettevõtjat;
- keskmise tegevusmahuga praktiseerija (KTP) – 25 audiitorettevõtjat;
- väikese tegevusmahuga praktiseerija (VTP) – 170 audiitorettevõtjat.

Segmenteerimise aluseks on segmenti kuuluva praktiseerija keskmine aastane tegevusmaht. Keskmine STP on KTP-st suurem 13 korda ja keskmine KTP omakorda VTP-st ca 7,2 korda. Suure ja väikese tegevusmahuga praktiseerijate keskmine tegevusmaht erineb ca 94 korda.

Segment	Praktiseerijaid segmendis	Turuosa segmendil	Keskmine käive (KEUR)	Summaarne käive (MEUR)
STP	5	57,24%	2.324,0	11,62
KTP	25	22,00%	178,0	4,45
VTP	170	20,76%	24,8	4,23

Tabel 3. Audiitorettevõtjate tegevusmahud 2010/2011 segmenditi

Eespool toodud andmetest ilmneb, et audiitorteenuste turg on Eestis märkimisväärselt kontsentreerunud. Nn „Big-5“ ehk 2,5% audiitorettevõtjatest omab 57,24% turumahust ning nn „Big-30“ ehk 15% audiitorettevõtjatest omab 79,24% turumahust.

³ <https://www.auditortegevus.ee/lr1/web/guest/valisaudit/register>

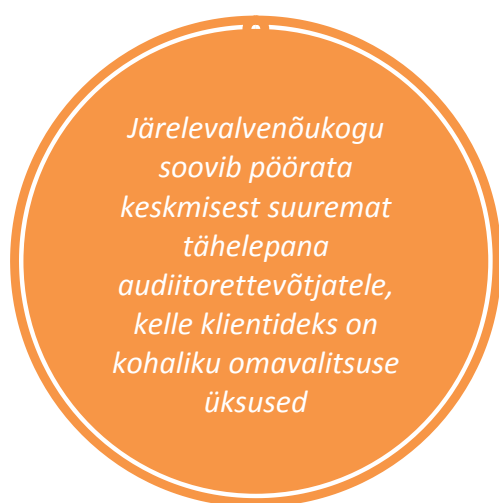
Järelevalvenõukogu töölaan 2011/2012 aastaks

2011/2012 aasta töölaan hõlmab järelevalvenõukogu tegevusi 2011. aasta 01. juulist 2012. aasta 30. juunini. Töölaani perioodil pööratakse suurimat tähelepanu järelevalvelisele tegevusele ja kutseeksami korraldamisele.

Järelevalveline tegevus

Regulatiivse raamistiku olemasolu lubab keskendumist järelevalvelisele tegevusele. Korraldusi kvaliteedikontrollide peaks Audiitorkogu majandusaastas läbi viima vähemalt 40. Selline kvaliteedikontrollide intensiivsus lubaks eeldatavasti täita AudSis sätestatud kvaliteedikontrollide nimisageduse nõude. Soovime rõhutada, et järelevalvelises tegevuses muutub järjest olulisemaks rahvusvaheline aspekt.

Kapitali omanikud otsivad optimaalsemaid investeerimisvõimalusi üle kõigi turgude. Turutõrgete vältimiseks ja investeringute tasuvuse võrreldavuse saavutamiseks peavad arvestuspõhimõtted, auditeerimisreeglid, kvaliteedieesmärgid ja järelevalvesüsteemid olema globaalselt analoogsed. Finantskriis esitab väljakutseid ka

audiitorkonnale. Aruandluse kvaliteedi tagamisega seoses soovib järelevalvenõukogu rõhutada, et kutsetegevuse käigus pööratakse suuremat tähelepanu õiglase väärtuse temaatikale, pettuste avastamisele ja tegevuse jätkuvuse aspektile. Vandeaudiitorid peaksid maailmamajanduse suurenenud turbulentsust arvestama ja suhtuma ettevaatlikult väga optimistlikesse prognoosidesse ja nende pinnalt koostatud hinnangutesse.

2011/2012 aastal peab järelevalvenõukogu vajalikuks jätkata arutelu kvaliteedikontrolli läbiviimise meetodiliste aluste üle, analüüsida äsja jõustunud korra alusel läbiviidud kontrollide tulemusi ning vajadusel täiendada arutelu ja analüüsi tulemustega kvaliteedikontrolli korda. Kvaliteedikontrolli raames peame olulisemateks küsimusteks piisava ja asjakohase dokumenteerituse nõude täidetuse kontrollimist ning audiitorteenuse osutamiseks kasutatud ressursi koguse ja kvaliteedi vastavust AudS-i alusel kinnitatud vandeaudiitori kutsetegevuse standarditele. Järgmistel aastatel soovib järelevalvenõukogu pöörata keskmisest

suuremat tähelepana audiitorettevõtjatele, kelle klientideks on avaliku huvi või kohaliku omavalitsuse üksused. Kvaliteediprintsiipide ühetaoline rakendamine aitab kaasa ebaausa konkurentsi vähendamisele, parandades seeläbi konkurentsiolukorda.

Kutseeksami korraldamine

2011/2012 aastal peab kutseeksami korralduses saavutama AudSi ettevalmistamisel sõnastud eesmärgi: kutseksam toimub moodulitena, eksamineerimine toimub pidevalt (nt ühes kuus 1-2 eksamipäeva) ja kutseeksamit on võimalik sooritada kõigi AudSis reguleeritud kutsete ja kutsetasemetega osas. Järelevalvenõukogu peab oluliseks, et kutseeksami korraldus oleks tervikuna efektiivne. See tähendab, et Audiitorkogu juhatus peaks korraldama kutseeksamiks ettevalmistavaid koolitusi ning siduma eksamiteks ettevalmistamise nende programmidega, mis on koostatud Tartu Ülikoolis, Tallinna Tehnikaülikoolis ja teistes haridusasutustes arvestusala ekspertide ettevalmistamiseks.

Vandeaudiitori kutse taotlemiseks on võimalik esimest moodulit (isiksuseomaduste kontroll – essee alamosa) sooritada alates 13. detsembrist 2011. Raamatupidamise ja vandeaudiitori eriosa sooritamise võimalus lisandub alates 2012. aasta jaanuarist.

Regulatiivne tegevus

Globaalsel tasandil, samuti ka Eestis näitavad tegevusmahud vähenevat trendi möödunud perioodide finantsaruannete audiitorteenuste osas. Samas on erinevates segmentides ja tegevusvaldkondades välja kujunemas nõudlus, mida praegu süsteemselt teenindada ei suudeta. Audiitorkogu juhatus ja metodoloogiakomisjon on kindlasti pädevad nendele väljakutsetele vastama. Seetõttu tervitame algatusi, mis on suunatud pakkuma metodoloogilist alust audiitorteenuse osutamiseks näiteks järgmistes valdkondades: tehingute seaduslikkuse kontroll ning finantsiline jätkusuutlikkus turismi-, transpordi- ja energiasektori ettevõtjate osas.

Järelevalvenõukogu 2011/2012 aasta eelarve on defitsiidis, niisamuti kui Audiitorkogu eelarve osa, mis kajastab omavalitsuslikku tegevust. Mõlemal juhul saab jooksva aasta eelarveline puudujääk kaetud varasematel perioodidel kogutud reserviga. Kuivõrd seesugune praktika ei ole keskpikas perspektiivis jätkusuutlik, tuleb järelevalvenõukogu

hinnangul alates 2012/2013 aastast suurendada senist Audiitorkogu liikmele kehtivat tegevusloamaksu. Prognooside kohaselt tuleb eelolevatel majandusaastatel suure tõenäosusega arvestada Audiitorkogu eelarves vähemasti 100.000 eurose puudujäägiga. Kulubaasi säilimine tänaseks kujunenud mahtude juures nõuaks eelarve tasakaalu viimiseks tulude suurendamist. Kui kogu vajalik juurdekasv saavutataks vaid tegevusloamaksu määra kasvu toel, oleks vajalik tänast taset (1%) tõsta min 0,5 protsendipunkti võrra. Arendusvajadusega arvestades tuleks planeerida pigem 0,55-0,75 protsendipunkti lisamist tegevusloa maksu määrale.

Tegevusloamaksu suurendamise vajaduse üle otsustab AJN pärast tegevusaruannete laekumist 2012. aasta augustis.

Rahvusvahelisel tasandil püsib järelevalvenõukogu fookus audiitortevuse valdkonna Rohelise Raamatu järgsetel algatustel. Muu hulgas soovime aktiivselt kaasa rääkida Euroopa Komisjoni poolt ette valmistanud 8. direktiivi muudatuste ja vastava otsekohalduva määruse eelnõu menetlemises. Nimetatud eelnõud sisaldavad mitmeid teemasid, mille mõju audiitortevuse valdkonnale ei ole võimalik üle hinnata:

- 1) piiriülese audiitorteenuse (*passport for audit firms or for auditors*) osutamise lubamine vandeaudiitoritele ja audiitorettevõtjatele;
- 2) audiitorettevõtja juhtimis- ja omandistruktuuri liberaliseerimine;
- 3) praktiseeriva kutseühenduse liikme järelevalvelises tegevuses osalemise keeld;
- 4) regulatsiooni sätestamine, milline võib olla audiitorteenuse ja muu äritegevuse proportsioon, kui teenuseid osutatakse avaliku huvi üksusele;
- 5) auditi aruande vormi täpsustamine ja aruande lisamine avaliku huvi üksuse auditikomiteele;
- 6) ühisauditite (*joint audit*) kohustuse sätestamine avaliku huvi üksuse korral;
- 7) audiitorettevõtja rotatsiooni kohutus sisseseadmine iga 9 aasta järel avaliku huvi üksuse korral;
- 8) järelevalve sõltumatuse ja tõhususe parandamiseks tugevdatakse pädevaid asutusi ja tuuakse sisse üle-Euroopaline koostöö ESMA (*European Securities and Markets Authority*) juures.

Otsus käesoleva järelevalve aastaraamatu heakskiitmise kohta tehti järelevalvenõukogu koosolekul 16. novembril 2011. aastal.